

Josep Buera i Piquer.

Testimoni argentoni de la lleva del biberò

MARGARIDA COLOMER. HISTORIADORA

Arran de l'article que vaig fer sobre els represaliats polítics, vaig entrevistar a Josep Buera i em vaig adonar que la seva trajectòria durant la guerra i la postguerra era prou interessant per fer una petita biografia del protagonisme que va tenir en aquests fets històrics, que han marcat tantes generacions del nostre país i, més concretament, les de la nostra població.

Josep Buera i Piquer nasqué el 14 de novembre de 1920 a Fourt-Cham Bault, departament de Nevers, França. El fet d'haver nascut a França no vol pas dir que sigui fill de pares francesos, ja que el seu pare Josep Buera i Trallero era nat en un poble de la província d'Osca i la seva mare Dolors Piquer i Marín era filla d'una població del Terol. El seu pare quan tenia 17 anys va anar a treballar a França per guanyar-se la vida. Sovint venia a Catalunya i va conèixer la seva esposa i es van casar a Barcelona, però van tornar a França, on ell tenia la residència. Quan Josep Buera, fill, tenia dos anys la seva família va decidir venir a viure a Teià i en fer-ne quatre van venir a viure al carrer Josep Soler d'Argentona.

El seu pare treballava a la pedrera de La Feu i ell va anar a l'escola amb el mestre Francesc Burniol. Segons diu en Josep «era un mestre molt rigorós i per mantenir l'atenció feia servir el regle com a càstig. Era una escola de nens unitària, és a dir, hi havia nens de 3 a 14 anys i no sempre era senzill posar ordre i atenció amb alumnat molt nombrós i

heterogeni.» Quan va arribar la República recorda que el mestre els va dir: «Tenim un govern legalment constituït per la voluntat del poble.» I en Josep així ho va entendre per sempre més.

Després de l'escola va fer de jardiner a can Miquel Bada de Mataró i «el 18 de juliol començaren les preocupacions per l'alçament militar i per la consegüent guerra civil. Foren uns fets gravíssims que trasbalsaren la societat catalana i la d'Argentona en particular.»

Per defensar la República i la Generalitat va ser necessari la formació de les Milícies Populars, que estaven formades per voluntaris i era l'únic mitjà per enfrontar-se a l'exèrcit sollevant. A partir de 1937 es va constituir la unificació militar i anaren cridant les diferents *quintes* o lleves. El mes d'abril de 1938, van cridar la lleva del biberó, nois de 17 i 18 anys que es van mobilitzar a finals de maig entre ells en Josep Buera. D'Argentona en Josep recorda diferents nois com Eduard Fortí, Francesc Giol, Francesc Serra, Miquel Martorell, Joan Recubons, Andreu Ballbona, Joaquim Valls i Joaquim Ripoll que afortunadament en van tornar vius, però també n'hi va haver que hi van morir com Francesc Ventura i Joan Carbonell. «Aquest últim va morir afusellat per una denúncia en relació amb el seu germà i la seva col·laboració amb en Franco.» Aquests nois van haver de pagar un tribut molt important en la batalla de l'Ebre.

La batalla de l'Ebre va ser ideada pel militar Vicente Rojo i

va començar la nit del 24 al 25 del mes de juliol, pels cossos de l'exèrcit: *Líster* (V) i *Tagüeña* (IV), totes dues divisions pertanyien a l'exèrcit de l'Ebre, comandat per José Modesto. Aquesta batalla es pot considerar que va tenir tres fases: la primera que va des de la nit del dia 24 al set d'agost que fou un avenç republicà; a la segona hi va haver un període d'estabilització i la tercera fou una gran ofensiva dels adversaris des del tres al sis de novembre. No volem aprofundir-hi més perquè en la revista *fontes* de juliol del 2007 ja la vàrem explicar en més detall, en motiu de la visita als espais de la batalla de l'Ebre que vàrem fer amb els socis del Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell. Fou una batalla molt sagnant, segons historiador Gabriel Cardona les forces republicanes van patir 20.000 morts i 70.000 baixes, les franquistes, 10.000 i 60.000 baixes. El final d'aquella batalla va determinar la caiguda de Catalunya.

Josep Buera explica que el 27 d'abril de 1938 va sortir de casa seva per anar a fer instrucció militar i el 24 de maig arribaren a Balaguer. Sense fer instrucció ja es va trobar immers al front del Segre i després a l'ofensiva de l'Ebre a Gandesa, la Fatarella i Vilalba dels Arcs. Ens explica que «el 25 de juliol van travessar l'Ebre per Ascó a prop de la Fatarella. Van resistir. Eren a la 95 brigada de la 60 divisió a les ordres del comandant Oliver, que hi va morir després de pocs dies d'haver-se casat a Barcelona. Després vàrem trencar pel baix

Ebre i vàrem anar fins al Segre i allí vàrem fer una ofensiva i l'exèrcit franquista va obrir les portes del pantà de Camarasa i el riu Ebre es va omplir i allí van morir molts soldats. Quan vàrem sortir de l'Ebre vàrem anar cap a Tortosa fins arribar a l'illa de Buda.»

Allà els varen rellevar i els van destinar a reforçar la línia de defensa de Barcelona. Van sortir de la illa de Buda fins a Aldea, Perelló i allí agafaren el tren fins a Barcelona. Quan varen arribar tots es pensaven tenir uns dies de permís però van veure amb resignació que havien de pujar a un altre tren en direcció a Lleida. Allí va continuar lluitant contra l'ofensiva de Catalunya.

El desembre de 1938 varen iniciar la retirada, en aquesta etapa va passar per diverses experiències entre metralladores, bombes i morts dels seus companys. De la seva brigada només en varen quedar tres persones, de set que n'eren. Segons ens explica el seu batalló era de 400 homes i un batalló constava de quatre companyies i cada companyia tenia 100 militars. Quan estaven vora de Ponts els van fer presoners. I aquí comença una altra odissea.

Primer els van dur a Almacelles, allí van pujar a un tren fins a Sant Joan de Muzarrifat, allí fan trasllat de trens i van anar en direcció a Santander i, el 6 de gener, entrava en el camp de concentració de Santoña. El mes d'abril el fan sortir del camp de Santoña i el porten a un batalló cap a Badajoz, allí els fan fer una travessa a peu per pobles d'Extremadura, recollint materials abandonats i deixalles de guerra, també trobaven morts i els havien d'enterrar en fosses. Aquest llarg camí no estava absent de fred, gana i de la manca de les mínimes condicions higièniques. Va ser aquí on va caure malalt amb febres i sarna... Va estar hospitalitzat a Castuera (Badajoz).

Quan li van donar l'alta i li van dir que ja podia incorporar-se al seu batalló, va haver d'esperar que donessin d'alta a més soldats per marxar en grup cap a Navarra que era el seu destí. Teòricament per anar a Navarra havien de passar per Madrid i, després, agafar un tren en direcció a Irún. Sembla que hi havia un soldat que els havia demanat, abans de morir, que portessin la seva cartera i el rellotge a la seva mare i li expliquessin que havia mort. Així ho van fer, i en lloc d'anar a Madrid, van fer una parada a Saragossa i van complir la diligència. Quan van arribar a Irún van haver de rodejar el riu Bidasoa, on hi havia el seu batalló que construïa un túnel.

«Un dia sortint de missa la guàrdia civil em va detenir, i sense donar-me cap explicació, vaig estar quinze dies incomunicat a una presó de Pamplona, a la cel·la 98. Després en van destinar al "100 batalló de treballadors espanyols". De Pamplona em van destinar a la presó provincial de Saragossa. Al cap de poc, em van canviar de batalló i em van fer anar amb els de les brigades internacionals. En principi, no entenia el perquè havia d'anar amb els brigadistes internacionals, després vaig saber que era perquè es pensaven que per haver nascut a França, era estranger.»

Una vegada acabada la guerra tots els ajuntament tenien l'obligació de buscar informació dels qui havien mort als fronts de guerra, qui eren els desapareguts i els qui estaven en camps de concentració o batallons de treballadors, com era el cas de Josep Buera. Per sortir dels camps de concentració i dels batallons de treballadors necessitaven uns avals i un informe de l'alcalde de la població corresponent. I ves per on, l'alcalde d'Argentina, aleshores Julià Carbonell, va donar informes negatius que no eren veritat. Entre moltes altres

incongruències deia que havia anat voluntari al front republicà. Això en aquell temps era, com és natural, símptoma de republicanisme que en l'argot franquista se'n deia *rojo-separatista*.

Per aquesta causa es va passar dos anys entre la presó de Pamplona, la de Saragossa i un batalló disciplinari a Belchite. En aquest últim el van destinar a arrencar pedra i era un treball duríssim perquè estaven mal alimentats i en molt males condicions higièniques, i li varen tornar les febres. Aquesta vegada però, no el van deixar allitar-se. Després el van canviar a un batalló de Palència on treballava buidant una muntanya per fer-hi un polvorí. Un bon dia el van canviar de lloc i segons ens explica en Josep: «em van posar a un departament d'ajudant d'un italià, que s'encarregava dels expedients dels detinguts. Vaig fer-me amic del coronel, aquest es va interessar pel meu historial, i va tornar a demanar informes de nou a l'Ajuntament d'Argentina. Primer van enviar els del meu pare on deia que era de la CNT i havia marxat a l'exili, a França. Després van tornar a insistir que aquells no corresponien a Josep Buera sinó al meu pare i al cap de poc van enviar els meus i aquesta vegada dient la veritat.» Després d'aquest informe es va haver de demostrar que no era francès i que no havia estat voluntari de les brigades internacionals sinó que havia estat reclutat per la quinta del biberó. Una vegada tot quedava demostrat, l'expedient va anar a les dependències militars de Madrid.

Amb tot, en Josep es pregunta «com és que en una situació de guerra civil un noi de 17 anys, quan el govern legalment constituït el crida a files per defensar el país, a l'acabament de la guerra hagi de passar per enemic i sigui castigat pels que han guanyat? Jo, per més que m'ho expliquin no ho he entès mai! Crec que fou

Grup de soldats fent el servei militar a Portbou, entre els quals hi ha Josep Buera, que ha cedit la foto

una injustícia per a tots els qui ens vàrem trobar en aquesta situació. I per postres després vàrem haver de fer el servei militar per servir en Franco.»

El 15 de juny de 1941 va quedar en llibertat i va tornar a Argentona. Va anar a dormir a casa d'uns coneguts perquè els seus pares havien marxat a l'exili. Es va haver de presentar a l'Ajuntament i va trobar feina de manobre a can Navas i, després, va anar a fer de pagès a can Jaume Boix de Cabrera.

Al cap de pocs mesos, era cridat a fer el servei militar i hi va estar quatre anys més. El van destinar al regiment de Girona, al batalló 51 que estava al castell de Figueres. Hi havia 60 militars destacats a Portbou que es cuidaven de descarregar material que venia d'Alemanya. En Josep va demanar per incorporar-se en aquest grup. La feina consistia en escortar uns trens que venien d'Alemanya cap a Barcelona o Madrid. Mentrestant era a Portbou, els alemanys es van apoderar de França, a ells, els van destinar a Olot i d'aquí cap Ribes de Freser i després a Ripoll per tornar definitivament a Ribes de Freser. Tots aquests desplaçaments es feien perquè en Franco durant la Segona Guerra Mundial va ser

aliat de Hitler, tot i que deia "oficialment" que no hi col·laborava. El cap de poc temps el van destinar a Maçanet de Cabrenys fins que el van llicenciar.

Va acabar el servei militar als 25 anys, o sigui que es va passar vuit anys mancat de llibertat i maltractat per ser un dels perdedors de la guerra civil. En Josep no va tornar a veure els seus pares, ja que aquests es van quedar a l'exili perquè estaven molt compromesos amb la República. Tot i això en Josep va intentar de refer la seva vida a Argentona, el poble que considerava que era el seu.

El 1948 es va casar a l'edat de 27 anys amb la Montserrat Creizet i Casanovas i ha tingut dos fills la Montserrat i en Jaume que li han donat un nét cadascun d'ells. Fins avui gaudeix d'un ambient agradable de família acompanyat de la seva dona, els seus fills i els seus dos nets en Juli i l'Eugeni.

L'entrevista amb Josep Buera forma part del llegat de la generació de la República, la Guerra Civil i la Segona Guerra Mundial que aporta llum sobre les causes i els efectes de la violència, i la defensa dels valors del diàleg com a sistema de resolució dels conflictes, que haurien de marcar aquest segle XXI. Malauradament,

sembla que no hem après prou del passat.

Enfront dels sectors que tendeixen a l'oblit o a la indiferència del passat històric, cal buscar la dimensió racional que ens dugui a reflexionar sobre la justícia, la igualtat, la llibertat i la no violència dins una perspectiva històrica. En l'entrevista, Josep Buera es pregunta el per què de tanta violència i tant de càstig després de la guerra ja que ell no va fer res il·legal. És obvi que quan fem una anàlisi de la guerra civil no podem posar al mateix sac el que va passar a les dues zones: la republicana i la franquista. La primera era defensora de la legalitat i la segona era la rebel, però malauradament aquests últims foren els vencedors, qüestió que no hem d'oblidar mai.

Cal recordar les històries de republicans que varen lluitar per defensar la República i el Govern de la Generalitat de Catalunya de l'atac dels militars franquistes els quals tenien el reforç del feixisme i dels nazisme, perquè la guerra civil no va ser res més que el primer combat contra el feixisme europeu. Donar llum a la memòria d'aquests lluitadors no ha de ser un delictes ni una qüestió mal vista, tot el contrari, és un deure històric i cívic.